

заявление К.Л. частично обоснованно и подлежит удовлетворению.

В обоснование своего решения суд подробно изложил содержание закона № 87 и пришел к выводу, что имело место неисполнение решения ВСП от 10 ноября 2010 г. в разумный срок. К моменту рассмотрения дела 7 февраля 2012 г. Министерство здравоохранения не перечислило К.Л. 5 000 лей, и ей не предоставили информацию об обстоятельствах гибели ее дочери. Суд посчитал справедливой сумму в 16 000 лей в возмещение морального ущерба, причиненного К.Л. неисполнением судебного решения ВСП от 10 ноября 2010 г. в разумный срок. А требование истца о выплате ей 100 000 лей оценил как чрезмерное и необоснованное.

Указанное решение суда сектора Рышкань от 7 февраля 2012 г. **свидетельствует** о том, что при проявленной настойчивости истца К.Л., матери погибшей пациентки, при оказании бесплатной юридической помощи со стороны Общественной Ассоциации «Центра по защите прав пациентов и инвалидов» (Основатель и многолетний руководитель Ковальский Александр Леонидович), при соблюдении судом основных принципов гражданского судопроизводства, в судах Республики **Молдова**, только большой нервотрепкой, можно добиться справедливости.

Литература:

1. Закон 87/21.04.2011 о возмещении государством вреда, причиненного нарушением права на судопроизводство в разумный срок или права на исполнение судебного решения в разумный срок // *Мониторул Официал* 107-109/282, 01.07.2011

2. Закон 88/21.04.2011 о внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты // *Мониторул Официал* 107-109/284, 01.07.2011

3. Решение суда сектора Рышкань г. Кишинева от 7 февраля 2012 г. по делу № 2- 5568/2011

FUNDAMENTE ȘI PRINCIPII ALE STATUTULUI JURIDIC AL PERSOANEI

Octavian MARIAN,
doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

This article includes a study of the principles of the legal status of the person to specify their special significance for respect and the practical realization of human rights and freedoms in the activity of state and society.

Keywords: legal status of the person, principles of law, the principle of human rights, the principle of human dignity, the principle of the free development of personality, principle of constitutional protection of personality, the principle of legality, the principle of equity and justice

***

Articolul cuprinde un studiu asupra principiilor statutului juridic al persoanei în vederea precizării semnificației deosebite a acestora pentru respectarea și realizarea practică a drepturilor și libertăților omului în activitatea statului și a societății.

Cuvinte-cheie: statut juridic al persoanei, principii de drept, principiul drepturilor omului, principiul demnității umane, principiul liberei dezvoltări a personalității, principiul protecției constituționale a personalității, principiul legalității, principiul echității și justiției

Introducere. În determinarea statutului juridic al persoanei, pe lângă volumul real al drepturilor, libertăților și îndatoririlor consacrate în legislație, un rol determinant îl au acele fundamente în baza cărora are loc fondarea, promovarea, garantarea și asigurarea acestora. Nivelul de protecție și gradul de realizare a statutului juridic al persoanei depind crucial de natura acestor fundamente: ele pot conduce la o limitare sau, dimpotrivă, la o extindere în beneficierea de drepturile persoanei. Astfel, impactul lor asupra statutului juridic al persoanei are multiple fațete. Acestea determină măsura în care se realizează starea de egalitate și se asigură drepturile și libertățile persoanei, gradul de recunoaștere de către stat a acelor drepturi care corespund nivelului actual de dezvoltare socială, activitățile statului în respectarea și protejarea persoanei, limitele de utilizare a drepturilor și libertăților, mecanismele legale existente de protecție a drepturilor persoanei. Aceste fundamente sînt caracterizate ca principii ale statutului juridic al persoanei.

Scopul prezentului studiu rezidă în elucidarea semnificației deosebite a principiilor statutului juridic al persoanei pentru realizarea practică a acestuia în activitatea statului și a societății. Actualitatea unui asemenea demers este justificată de necesitatea crescîndă, în noile condiții democratice, de a garanta, realiza și respecta statutul juridic al persoanei

ca dimensiune indispensabilă unui stat de drept real și viabil.

Rezultate obținute și discuții. Termenul *principiu* provine de la latinescul „*principium*”, care înseamnă *început*. În filosofie, principiul este considerat element fundamental, idee, lege de bază pe care se întemeiază o teorie științifică, un sistem politic, juridic, o normă de conduită [1]. Principiul ca atare

este o idee sau o lege fundamentală, de maximă generalitate, ce stă la baza celorlalte idei, legi și reguli dintr-un domeniu al cunoașterii. În sens logic, principiul este un concept central, care servește ca fundament al sistemului și reprezintă difuzarea unei generalizări asupra tuturor fenomenelor în domeniu. El este o condiție necesară a gândirii abstracte, criteriu fundamental prin care distingem între corect și incorect, e un reper pentru alte forme și condiții de raționalitate [2].

La rîndul lor, principiile generale ale dreptului reprezintă fundamente etico-morale diriguitoare și sistematizatoare, comune și universale, norme-etalon. Așa cum s-a subliniat în literatura juridică, principiile fundamentale ale dreptului reprezintă acele orientări generale cărora le sînt subordonate atît structura, cît și dezvoltarea sistemului dreptului. Ele sintetizează și promovează valorile esențiale ale societății, conținînd judecăți asupra fenomenelor juridice [3]. Astfel, ele reprezintă rezultatul experienței sociale și asigură unitatea, omogenitatea, coerența și capacitatea de dezvoltare a sistemului de drept, trasînd liniile directe pentru întregul sistem juridic și exercitînd o acțiune constructivă, orientînd activitatea legiuitorului.

Principiile dreptului sînt reflectate și, de regulă, consacrate în legislație. Dar, indiferent de acest fapt, ele de facto capătă un caracter normativ și exercită o influență reglatoare asupra relațiilor sociale și comportamentului uman. Ca urmare, principiile generale au un important rol în administrarea justiției, deoarece condiționează certitudinea garanției dreptului împotriva imprevizibilității normelor coercitive și asigură concordanța legilor și oportunitatea lor, avînd rolul de a

asigura echilibrul sistemului juridic cu evoluția socială [4].

Principiile fundamentale ale dreptului sînt reguli de maximă generalitate, care sintetizează experiența socială și asigură echilibrul dintre respectarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor [5]. Ele sînt idei diriguitoare care se conturează ca urmare a raportului dintre legea fundamentală și celelalte legi și care își găsesc reflectare în întregul sistem de drept. Acestea sînt elemente fundamentale, idei cu un grad ridicat de generalitate, ce pot fi regăsite în orice sistem de drept și care călăuzesc, pe o durată de timp relativ îndelungată, atît elaborarea, evoluția și interpretarea, cît și aplicarea normelor de drept [6].

Principiile generale ale dreptului sînt în fapt rezultatul recunoașterii unor valori ce trebuie să fie protejate. Un principiu general de drept este rezultatul unei experiențe sociale și o reflectare a unor cerințe obiective ale evoluției sociale, ale conviețuirii sociale, ale asigurării aceluși echilibru necesar între drepturile unora și obligațiile altora. Astfel, pot fi apreciate caracteristici comune ale principiilor dreptului: o) determinismul social; b) conținutul lor generalizator; c) exprimarea în dreptul pozitiv; g) influența lor asupra dezvoltării fenomenelor juridice; d) respectarea obligatorie de către toți subiecții de drept [7].

Principiile dreptului formează axa teoretico-metodologică și juridică a statutului juridic al persoanei. Ele determină principalele caracteristici ale statutului juridic al persoanei, se răsfrîng asupra tuturor drepturilor și îndatoririlor acesteia, indiferent de ramura dreptului în care sînt fixate, unind într-un întreg complexul de elemente structurale ale poziției juri-

dice ale persoanei, fundamentînd justificarea lor filosofică și ideologică. Ele pot fi înțelese ca idei originare, recunoscute și protejate de lege și stat, în baza cărora persoana își realizează drepturile și libertățile și își îndeplinește responsabilitățile, devenind astfel principii ale statutului juridic al persoanei.

Pentru caracterizarea principiilor statutului juridic al persoanei sînt deosebit de relevante prevederile constituției, inclusiv cele care stabilesc principiile sistemului constituțional, deoarece acesta influențează direct poziția persoanei în diferitele sale manifestări. Constituția consacră principiile de bază ce determină statutul juridic al persoanei, în general, precum și principii speciale ce se aplică unor elemente particulare ale statutului juridic al persoanei. Din constituție pot fi desprinse următoarele principii generale pentru aplicarea și interpretarea normelor ce țin de drepturile omului: superioritatea normelor internaționale în domeniul drepturilor omului asupra celor naționale; universalitatea drepturilor și libertăților; egalitatea; nediscriminarea; accesul liber la justiție; prezumția de nevinovăție; neretroactivitatea legii; dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle etc. Formularea acestor principii postulează înțelegerea clară a faptului că valoarea supremă este individul însuși.

Principiile statutului juridic al persoanei acționează direct în situații de conflict și în cazul unor lacune legislative. Ele ajută judecătorul la aplicarea legii și la selectarea opțiunilor legale ce corespund în cea mai mare măsură principiului juridic, căci interpretarea și aplicarea legii nu este doar o simplă operație logico-deductivă, de tehnică juridică, ci și o operați-

une culturală și socială complexă [8, p. 47]. De multe ori, conținutul principiilor juridice constituie un argument juridic suplimentar în luarea deciziilor de către organele de ocrotire a dreptului în cazuri specifice. Astfel, principiile dreptului reprezintă un „nucleu dur” pe care se fundamentează statutul juridic al persoanei.

Baza indispensabilă a unei societăți libere o constituie principiul drepturilor omului. Aceasta este o noțiune care ține de domeniul moralei; este conceptul ce furnizează tranziția logică între principiile care ghidează activitățile individului și cele care ghidează relațiile acestuia cu alții, este conceptul care protejează morală individuală într-un context social, e legătura dintre codul moral al individului și codul legal al societății, între etică și politică. Drepturile individuale constituie mijlocul prin care societatea este subordonată legii morale [9]. Principiul drepturilor omului reprezintă extinderea moralei asupra sistemului social, el formează un baraj în calea puterilor statului, o apărare a individului împotriva forței brutale a mulțimii, o subordonare a puterii față de drept. Ca urmare, recunoașterea și garantarea drepturilor omului nu este doar un principiu juridic, ci și o valoare socială considerată esențială, un scop ultim al oricărei organizări democratice și, în același timp, o legitimizare pentru orice guvernare, o finalitate a întregii activități statale. Existența statului de drept, democratic este imposibilă fără o minimă garantare a acestor atribute esențiale ale ființei umane.

Principiul drepturilor omului definește și consfințește libertatea de acțiune a individului în context social. Drepturile omului nu impun altora nicio obligație, cu excepția uneia de natură negativă:

de a se abține de la violarea drepturilor lui. A viola drepturile omului înseamnă a-l forța să acționeze împotriva propriei sale judecăți sau a-i confisca valorile. Există, în esență, o singură cale de a o face: prin folosirea forței fizice. Există doar doi potențiali violatori ai drepturilor omului: criminalii și statul. Marea realizare a statelor occidentale a fost să marcheze net distincția dintre cei doi, interzicându-i celui de al doilea să practice o versiune legalizată a activităților celui dintâi [9].

Respectarea drepturilor omului a fost recunoscută ca un principiu fundamental al procesului penal, care își află expresia în statutul juridico-procesual al persoanei: persoana în această sferă este întotdeauna un subiect ce dispune de drepturi, realizarea cărora trebuie garantată. Principiul respectării persoanei se exprimă prin așa momente ca: toate deciziile luate în proces de natură să aducă atingere drepturilor și libertăților persoanei trebuie să fie legale și justificate, în caz contrar trebuie anulate; exercitarea competențelor de putere este încredințată doar persoanelor cu funcții de răspundere, obiective și necointeresate în rezultatul procesului [10, p. 310].

Cu regret, în societățile contemporane, chiar și în condițiile principiului respectării drepturilor și libertăților omului, rămâne loc înjosirii, umilirii și violenței instituționalizate. Între reglementări, drept și justiție rămân diferențe ce trebuie trecute cu pricepere și răspundere. Astfel, se simte nevoia de a însoți punerea în aplicare a drepturilor și libertăților persoanei cu o cultură mai cuprinzătoare, care să conștientizeze sensul prevederilor lor în constituții [11]. Este vorba de a așeza o „neliniște etică” în însăși punerea în aplicare a preve-

derilor de drept, care să împiedice oarecum dinăuntru soluțiile juridice convenționale și nedrepte; de a efectua tranziția de la „just society” la o „decent society”, întemeiată pe demnitatea umană [12].

Astfel, este nevoie ca drepturile și libertățile fundamentale ale omului, care formează, logic, nucleul oricărei constituții moderne, să fie bazate pe principiul demnității umane, care rămîne, în condiții normale, un principiu constituțional de o exigență etică [13].

Importanța deosebită a demnității umane este unanim recunoscută în literatura de specialitate, ea fiind calificată ca „cel mai de seamă principiu al dreptului obiectiv” [14, p. 6], „cea mai înaltă valoare a constituției” [14, p. 7], „principiul constituțional cel mai valoros” [15, p. 387], „un etalon în potopul discursului constituțional” [15, p. 393], „o valoare supremă a statului de drept” [16]. Demnitatea umană este un atribut inalienabil al persoanei umane, este o valoare creștină, alături de libera dezvoltare a personalității umane și de dreptate, iar drepturi precum dreptul la viață și la integritatea fizică și psihică, dreptul la ocrotirea sănătății, dreptul la un mediu sănătos și cel la un nivel de trai decent țin de sacralitatea vieții umane [17, p. 7-11].

Se apreciază că, datorită faptului că demnitatea umană este izvorul drepturilor fundamentale, ea însăși este drept fundamental [18], recunoscut la nivel internațional. Carta Organizației Națiunilor Unite [19], Declarația Universală a Drepturilor Omului [20], precum și Pactul internațional privind drepturile civile și police [21] tratează demnitatea umană ca valoare centrală, iar respectarea acesteia ca un principiu primordial. De asemenea, și obligațiile de natură constituțională sînt intrinsec legate de

demnitatea umană, tocmai pentru că în stabilirea acestora legiuitorul constituant a luat în calcul caracterul uman al individului. Anume în baza principiului demnității umane individul este subiect de drept, și nu un simplu obiect, drepturile și îndatoririle fundamentale înscrise în constituție fiind condiționate de natura sa umană. Esența omului este condiționată de demnitatea sa. Datorită demnității sale, trebuie să i se asigure dezvoltarea personalității la cel mai înalt nivel.

Fiind în relație strânsă cu demnitatea umană, **principiul liberei dezvoltări a personalității**, garantat de art. 1 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, deține un loc de frunte între principiile statutului juridic al persoanei. Astfel, „drepturile și libertățile fundamentale ale cetățeanului sînt valori constituționale ce se întemeiază pe demnitatea umană și libera dezvoltare a personalității umane” [22]. Libera dezvoltare a personalității cunoaște o latură pasivă (aspectele de apărare și protejare a drepturilor), care este în legătură directă cu demnitatea umană, și anume drepturile generale ale personalității, dar și o latură activă, respectiv libertatea generală de acțiune a persoanei (spre exemplu, libertatea economică), latură care nu este acoperită de demnitatea umană [18]. În timp ce principiul demnității umane apără spiritul – morala personalității, principiul liberei dezvoltări a personalității apără și integritatea fizică a persoanei, și libertatea individuală a acesteia. Întrucît noțiunea de „dezvoltare” înseamnă mai mult decît apărarea elementelor pasive ale personalității, acest principiu apără „întreaga personalitate, respectiv plenitudinea existenței umane în fiecare aspect al vieții”, vizînd astfel atît elementele active, cît și

cele pasive ce compun noțiunea de dezvoltare a personalității umane [23, p. 53].

Din coroborarea celor două principii constituționale, se ajunge la fundamentarea **principiului general al protecției constituționale a personalității**, din care sînt desprinse numeroase drepturi ce țin de personalitate. Spre exemplu, dreptul la apărarea onoarei, a reputației sau dreptul la propria imagine sînt expresii specifice ale principiului general al protecției constituționale a personalității. În funcție de spațiul extern sau intern la care se raportează sfera personalității, poate fi distins dreptul persoanei de a-și crea o sferă privată, în care statul nu se poate amesteca și care nu poate fi limitată nici în cazul unui interes general presant, neexistînd loc pentru examenul de necesitate-proporționalitate; și dreptul acesteia la reprezentarea de sine, mai exact dreptul de a dispune de informațiile despre sine [23, p. 51]. Datorită caracterului său deschis și suplu, principiul protecției personalității permite ca protecția constituțională a personalității să țină pasul cu provocările condiționate de dezvoltarea științei și tehnicii [18, p. 50].

Așadar, statutul juridic al persoanei își găsește fundamentare în două principii constituționale: libera dezvoltare a personalității și principiul demnității umane. Acestea sînt valori supreme, inviolabile și inalienabile, izvor al drepturilor, libertăților și îndatoririlor fundamentale constituționale. Totodată, caracterul lor normativ nu poate fi contestat, întrucît Constituția prevede garantarea lor de către stat, astfel încît ele capătă o forță juridică obligatorie. O consecință sînt obligațiile negative ale membrilor societății, precum și obligațiile pozitive și negative ale statului.

Plasarea drepturilor omu-

lui printre valorile supreme ale societăților democratice contemporane a avut drept consecință instituirea **imperativului protecției lor de către stat** ca principiu fundamental al statutului juridic al persoanei în statul de drept și democratic. Astfel, are loc trecerea de la consacrarea supremației persoanei umane ca simplă declarație de principiu, la crearea unor mecanisme funcționale pentru protecția statutului său juridic. Deci, recunoscînd drepturile omului ca valori fundamentale ale societății, statul este obligat să confere substanță protecției propriu-zise a acestor drepturi, prin crearea unor mecanisme eficiente în acest sens. Ca urmare, în completare vin alte principii ale statutului juridic al persoanei.

Astfel, **principiul legalității**, considerat un pilon esențial al statutului de drept [24, p. 219-220], este apreciat ca garanție a statutului juridic al persoanei. În cazul statutului de drept, democratic, bazat pe separația și echilibrul puterilor în stat și pe respectul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, asigurarea supremației principiului legalității constituie centrul de maxim interes în asigurarea statutului juridic al persoanei. Principiul legalității poate fi definit ca ideea directoare ce asigură existența legală a statului de drept, a tuturor instituțiilor sale, precum și ca fundament legal pentru respectarea drepturilor și libertăților fundamentale. În conformitate cu acest principiu, existența statului și a instituțiilor sale, acțiunile desfășurate de acestea, funcțiile și competențele lor, drepturile și obligațiile persoanei, orice interacțiune cu relevanță juridică între stat și persoană orice proces și orice pedeapsă, trebuie să se întemeieze pe lege.

Principiul legalității în înfăptu-

irea justiției poate fi circumscris la următoarele cerințe [10, p. 38; 57]: procesul este desfășurat de către organele instituite de lege, în forma și cu competențele prevăzute de lege; participanții la proces trebuie să acționeze doar în limitele legii; organele judiciare vor acționa cu respectarea strictă a drepturilor procesuale ale participanților și cu asigurarea executării acestor drepturi. Principiul legalității în procesul penal se manifestă prin următoarele caracteristici [10, p. 71]: înființarea prin lege a instanțelor judecătorești, a procuraturii și a organelor de urmărire penală, precum și desfășurarea activității acestora în limitele competenței acordate de lege; respectarea legii de către subiecții procesului penal, pe tot parcursul procesului; respectarea integrală a drepturilor procesuale ale participanților și utilizarea numai a mijloacelor și metodelor admise de lege; efectuarea fiecărui act procesual în conținutul și formele stabilite de lege.

În strînsă legătură cu principiul legalității este și prezumția nevinovăției. Funcționalitatea prezumției nevinovăției se manifestă în câteva direcții principale [10, p. 55-56]: ea garantează protecția persoanelor în procesul penal împotriva arbitrariului în stabilirea vinovăției și tragerea la răspundere penală; ea stă la baza tuturor garanțiilor procesuale legate de protecția persoanei în procesul penal; ea este strîns legată de aflarea adevărului și dovedirea corectă a împrejurărilor de fapt ale cauzei, în așa fel încît vinovăția să fie stabilită cu certitudine.

Deci, pentru instanță principiul legalității implică verificarea modului în care este respectată legalitatea de către participanții la proces; verificarea conformității normelor juridice interne cu cele

internaționale; luarea în considerație a dispozițiilor constituționale în materie, a hotărîrilor Curții Constituționale și a hotărîrilor Curții Supreme de Justiție, a hotărîrilor definitive ale CEDO; aplicarea directă a normelor internaționale și a constituției.

Principiul egalității este elementul determinant pentru statutul juridic al persoanei. Punerea în aplicare a acestui principiu depinde de respectarea elementelor constitutive ale noțiunii de lege, care trebuie să se bucure de previzibilitate, accesibilitate și calitate. Cu regret, noțiunea de lege, la fel ca și alte noțiuni juridice, apare astăzi ca fiind mult prea abstractă pentru a atrage automat recunoașterea ei socială, pentru a asigura respectarea ei. Chiar recunoașterea legalității la nivel de principiu nu este suficientă pentru a asigura respectarea legii, dacă prin norme nu sînt consacrate valori sociale a căror importanță nu poate fi negată. Legea însăși poate fi injustă. Ca urmare, idealul de legalitate include și ideea de echitate și justiție. *Or lex injusta non est lex.*

Principiul echității și justiției este nu doar o normă etică, ci un principiu de drept. El presupune soluții bazate pe dreptate, egalitate, corectitudine, atît în procesul de creare a dreptului, cît și în cel de aplicare. Justiția și echitatea reflectă starea generală ideală a societății, ce se realizează prin asigurarea satisfacerii drepturilor și intereselor legitime ale indivizilor. Acest principiu are rădăcini istorice, avînd de-a lungul timpului sensul de valoare originară și incontestabilă a dreptului.

Termenul de *justiție* a fost definit diferit. Giorgio del Vechio afirma că justiția este o conformare la legea juridică; Lalande considera că justiția „este proprietatea a ceea

ce este drept”; Montesquieu afirma că, „justiția este o luptă”; E. Kant considera ideea de justiție ca fiind „un scop în sine”; M. Djuvara consideră că justiția reprezintă „reglementarea echitabilă pe cale rațională și obiectivă a relațiilor juridice individuale” [26, p. 33-108]. „Fără dreptate, adică fără justiție și fără echitate, dreptul nu poate să aibă înțeles, este numai un mijloc de tortură al oamenilor, iar nu un mijloc de conviețuire pașnică între ei” [27, p. 114]. Astfel, noțiunea se poate subsuma inclusiv moralei și ideii de moralitate [28, p. 18-44].

Semnificațiile atribuite acestui principiu, fundamentat din cele mai vechi timpuri, sînt în general corespunzătoare ideii de dreptate, corectitudine, respectare a drepturilor tuturor, egalitate în fața justiției și soluționare echidistantă a diferendelor de către judecător. Deci, din punct de vedere juridic, putem vorbi despre două fațete ale principiului: unul de fond, care ține de calitatea legilor, și unul procedural, ce ține de modalitatea în care instanța soluționează un diferend.

Principiul echității și justiției este un principiu fundamental de drept, ce presupune, pe de o parte, moderațiunea legiuitorului în procesul elaborării dreptului, iar pe de altă parte, imparțialitatea organelor de aplicare a dreptului. În înțelesul modern al cuvîntului, principiul echității se aplică atît în activitatea de elaborare, cît și în cea de interpretare și aplicare a dreptului, cei chemați să facă și să aplice legea fiind obligați să ia în considerație așa valori etico-morale ca dreptatea, corectitudinea, adevărul, bunătatea, umanismul etc. Cunoscuții jurisconșulți romani (Paul, Ulpian, Papinian, Modestinus) considerau că echitatea îl

obligă pe cel ce aplică dreptul la nepărtinire, deoarece „grave ar fi urmările, dacă am judeca cu părtinire” [28]. Noțiunea de *echitate* se suprapune sau se confundă uneori cu alte noțiuni similare: dreptate, justețe, egalitate, discuțiile derulându-se pe toate aceste paliere.

Echitatea este rezultatul unei interpretări, prin natura sa subiectivă, dar care este esențială în momentul în care nu există prevederile legale care să reglementeze în mod concret și direct problema dedusă judecării, deși scopul legii este și trebuie să fie tocmai atingerea echității. Aceasta este rațiunea finală a legii și trebuie subliniată necesitatea de a se găsi echilibrul între necesitățile practice ale vieții și noțiunea de echitate [26, p. 285]. În epoca contemporană, acest principiu depășește granițele filosofiei și ale avântului politic, pentru a dobândi o reală valoare juridică, avînd rangul unui principiu de bază al dreptului, care trebuie respectat ca atare.

Pentru ca realizarea justiției să fie echitabilă, este nevoie să fie examinată cît mai amănunțit fiecare situație, să se identifice cît mai exact limitele drepturilor și obligațiilor, fără nicio favoare specială pentru cineva. Echitatea și justiția presupun ca toți indivizii să fie tratați la fel, în situații similare, dar și să fie tratați diferit în cazul în care există diferențe relevante pentru situația în care se află. Astfel, ideea de echitate și justiție este în strînsă legătură cu ideea de egalitate rațională care trebuie să existe între persoane libere.

Egalitatea în drepturi reprezintă principiul constituțional potrivit căruia cetățenii statului, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie sau apartenență politică, avere sau origine socială, sînt tra-

tați în mod egal, atît de către autoritățile publice, cît și de către ceilalți cetățeni, pot beneficia în mod egal de toate drepturile prevăzute de constituție și legi, pot participa în egală măsură la viața politică, economică, socială și culturală, fără privilegii și fără discriminări. Acest principiu este consacrat prin art. 16 alin. 2 din Constituția R. Moldova.

Trebuie subliniat faptul că egalitatea este una abstractă și juridică, nu una concretă și materială. Principiul egalității admite ca o lege să stabilească reguli diferite în raport cu persoane care se găsesc în situații diferite. Uneori se poate face diferență și între persoane ce se află în situații analoge, dacă această diferență de tratament își găsește justificare obiectivă și rezonabilă [29, p. 128]. Astfel, noțiunea de egalitate este un concept comparativ, care cere o evaluare a situației unor subiecți de drept cu situația altora într-un context sociopolitic dat. Or nu orice diferență de tratament contravine principiului egalității, așa cum un tratament identic poate conduce la o gravă inegalitate. Principalul criteriu de apreciere a problemelor de egalitate este efectul legii asupra individului: legea nu trebuie să aibă un efect mai constrîngător pentru unii decît pentru alții [30, p. 949].

Analiza statutului juridic al persoanei permite concluzia referitoare la existența unei strînse și indisolubile conexiuni a acestuia cu principiul egalității. Astfel, la această etapă a dezvoltării societății este evidentă imensitatea valorii pe care a dobîndit-o egalitatea în drepturi pentru fiecare persoană. Astăzi egalitatea are un impact determinant asupra aplicării legislației în toate statele occidentale, unde se constată că

practic toate instituțiile dreptului se bazează pe acest principiu, cu excepțiile specifice ramurilor de drept public [31], egalitatea concretizându-se în așa valori social-juridice precum dreptul fiecăruia la protecție juridică identică pentru toți, la egalitatea libertăților și răspunderii tuturor, la atitudine identică, justă și respectuoasă din partea organelor competente față de partea vătămată, bănuț, învinuit și condamnat. Extinderea principiului egalității în fața legii a jucat un rol major în supunerea statului suveranității legii. Din această perspectivă, limitarea prin lege a puterii statului a constituit primul pas spre o garanție efectivă a libertății persoanei [32].

Procesul evolutiv al dezvoltării principiilor statutului juridic al persoanei conduce la transformarea drepturilor omului într-o valoare general umană, de nivel internațional, astfel încît **protecția lor internațională** devine principiu al statutului juridic al individului, trecîndu-se de la consacrarea sa prin simple declarații de principiu la crearea unor mecanisme efective pentru garantarea și protecția drepturilor și libertăților persoanei. Drept consecință, valorile constituționale comune ale statelor europene și acțiunile instituțiilor comunitare și ale statelor-membre au fost ajustate prin raportare la drepturile fundamentale, identificate în documentele internaționale în domeniu, ceea ce a condus la un demers eficace în domeniul protecției drepturilor omului. Totodată, în condițiile în care statele-membre ale Uniunii Europene împărtășesc un anumit număr de valori universale, precum respectul demnității umane, libertatea, democrația, egalitatea, statul de drept, ca și respectarea drepturilor, inclusiv ale persoane-

lor aparținând minorităților naționale, stabilirea conținutului lor și semnificației lor juridice a reprezentat soclul comun al apartenenței la Uniunea Europeană [33].

Mecanismele juridice instituite la nivel european au, însă, un caracter subsidiar prin raportare la sistemele naționale de garantare a drepturilor omului, conform principiului subsidiarității consacării și garantării internaționale a drepturilor omului față de consacarea și garantarea lor la nivel intern [4, p. 11], dar atunci când acestea intervin, deciziile instanțelor se impun forurilor jurisdicționale interne și influențează activitatea acestora.

Constituția Republicii Moldova exprimă într-o viziune modernă corelația dintre dreptul internațional și dreptul intern. Conform art. 20 al Constituției, interpretarea și aplicarea dispozițiilor privind drepturile și libertățile cetățenești au loc în concordanță cu prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. Constituția acordă prioritate reglementărilor internaționale cuprinse în tratatele ratificate de statul nostru în situația în care apar neconcordanțe între ele și reglementările interne, cu excepția cazului în care Constituția sau legile interne conțin dispoziții mai favorabile. Această prioritate este acordată numai reglementărilor din domeniul drepturilor omului, nefiind aplicabilă altor domenii. În consecință, legiuitorul este ținut să verifice dacă proiectele de legi pe care le discută și le adoptă se corelează cu tratatele internaționale la care RM este parte, iar autoritățile publice competente să negocieze, să încheie și să ratifice tratatele internaționale vor trebui să manifeste o atenție sporită în observarea și realizarea acestor corelații.

Totodată, Constituția stabilește competența Curții Constituționale de a controla constituționalitatea tratatelor și a altor acorduri internaționale, evident anterior ratificării acestora.

Un alt principiu fundamental, ce se află în strânsă legătură cu statutul juridic al persoanei, determinându-l esențial, este **principiul responsabilității**. Responsabilitatea este fenomenul social care exprimă asumarea răspunderii persoanei pentru rezultatul acțiunilor sale sociale. Ea presupune respectarea de către indivizi a întregului sistem de valori instituit de societate în ansamblul său. Responsabilitatea este strâns legată de acțiunea omului, este o coordonată intrinsecă a comportamentului uman, cu rol hotărâtor în realizarea liberă și conștientă a dispozițiilor juridice și în prevenirea încălcării lor.

Responsabilitatea însoțește libertatea. Concepînd responsabilitatea ca o asumare a răspunderii față de rezultatele acțiunii sociale ale persoanei, se admite faptul că societatea este cadrul nemijlocit de manifestare a responsabilității și că libertatea este o condiție fundamentală a responsabilității. Fiind strâns legată de acțiunea omului, responsabilitatea apare ca fiind intim corelată cu sistemul normativ. Nivelul și măsura responsabilității sînt apreciate în funcție de gradul și conținutul procesului de transpunere conștientă în practică a prevederilor normelor sociale.

Condiția fundamentală a responsabilității o constituie legalitatea, între cele două fenomene existînd o strînsă interdependență, în sensul că gradul de responsabilitate a individului indică starea legalității și este strâns legată de progresul general al societății. Ca principiu general de drept, respon-

sabilitatea implică: promovarea valorilor sociale și umane prin intermediul normelor juridice și acțiunea conștientă de apărare a acestor valori, în procesul de elaborare și de realizare a dreptului. Principiul responsabilității se regăsește deopotrivă în procesul elaborării legilor și în procesul complex al realizării dreptului.

Concluzii. Transformarea principiilor statutului juridic al persoanei din perceptive filosofice în mecanisme de protecție cu eficiență concretă, reprezintă o abordare progresistă în domeniul dreptului, care nu poate decît să releve o afirmare a progreselor de cultură și civilizație statală. Prin esență, garantarea și asigurarea reală a statutului juridic al persoanei constituie un scop final, un rezultat al activității statului de drept. Privit astfel, este incontestabil că una din obligațiile fundamentale ale unui stat de drept [10, p. 26] constă în recunoașterea, garantarea, respectarea și protejarea drepturilor și libertăților omului [10, p. 53; 28], pentru aceasta fiind indispensabilă o politică coerentă și eficientă, bazată pe principiile fundamentale ale statutului juridic al persoanei.

Referințe bibliografice

1. DEX. <http://dexonline.ro/definitie/principiu>.
2. *Principiile logice*, Blog de jurisprudență. <http://sublustrum.wordpress.com/jurisprudenta/cursuri-universitare/logica-juridica/principiile-logice/>.
3. Note de curs la disciplina *Protecția juridică a drepturilor omului*. <http://www.scribd.com/doc/23794243/note-de-curs-protectia-juridica-a-drepturilor-omului>.
4. Popescu Nicolae. *Nondiscriminarea prin prisma principiului fundamental de drept al egalității*. Teza de doctor în drept, Chișinău, 2010.

5. Baran Nicolae. *Teoria generală a dreptului*. <http://www.svedu.ro/curs/tgd/c3.html>.
6. Alexandru Florin Măgureanu. *Principiile generale ale dreptului*. Referat la teza de doctor în drept, Braşov, 2011. http://www.icj.ro/Magureanu_teza.pdf.
7. Витрук Н.В. *Общая теория правового положения личности*. М: НОРМА, 2008, 210 с.
8. Valerio Onida. *La Costituzione*. Bologna: Mulino, 2008, 78 p.
9. Ayn Rand. *Obiectivismul, filosofia raţiunii*. <http://ayn-ro.blogspot.com/2008/12/drepturile-omului.html>.
10. Chetruş Ulian. *Garantarea drepturilor și libertăților constituționale în procesul aplicării măsurilor de constrângere juridică*. Teză de doctor în drept. http://www.cnaa.md/files/theses/2013/25416/ulian_chetrus_thesis.pdf.
11. Marga Andrei. *Demnitatea umană ca principiu*, Cotidianul.ro; <http://www.cotidianul.ro/demnitatea-umana-ca-principiu-220390/>.
12. Avishai Margalit. *The Decent Society*. Harvard: Harvard University Press, 2009, 318 p.
13. Conor O'Mahony. *There is no such thing as a right to dignity*. În: *International Journal of Constitutional Law*, vol. 10, nr. 2, 2012, Oxford University Press, 2012, p. 560-565.
14. Günter Dürig în Theodor Manz, Günter Dürig (coord.). *Grundgesetz Kommentar*, vol. I, München: C.H. Beck, 1958, 487 p.
15. Klaus Stern. Art. 1. În: Klaus Stern (coord.): *Das Staatsrecht der Bundesrepublik Deutschland*, vol. IV, München: C.H. Beck, 2006, 231 p.
16. Decizia Curții Constituționale a României nr. 841 din 2 octombrie 2007. În *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 723 din 25 octombrie 2007.
17. Puskás V.Z. *Valorile creștine consacrate în Constituția României*. În: *Buletinul Curții Constituționale*, an XIII, nr. 2, 2011, p. 7-11. <http://www.ccr.ro/ccrold/publications/buletin/13/BCC%20iunie%20ROM-FR-EN-GL%202%202011.pdf>.
18. Zakariás Kinga, Benke Károly. *Demnitatea umană în jurisprudența instanțelor constituționale din Germania, Ungaria și România*, http://www.ccr.ro/uploads/zakarias_benke.pdf.
19. Carta Organizației Națiunilor Unite. <https://www.google.md>.
20. *Declarația Universală a Drepturilor Omului*. <https://www.google.md>
21. *Pactul internațional privind drepturile civile și politice din 16.12.1966*. În: *Tratate internaționale*, vol. 1, p. 30, 1998.
22. Decizia Curții Constituționale din România nr. 1.109 din 8 septembrie 2009. În: *Monitorul Oficial al României* nr. 678 din 9 octombrie 2009.
23. Walter Schmi Glaeser. § 129 *Schutz der Privatsphäre in Josef Isensee, Paul Kirchhof (Hrsg.), Handbuch des Staatsrechts der Bundesrepublik Deutschlands (HStR), Vol. VI, Freiheitsrechte*, Heidelberg: C.F. Müller Juristischer, 2000, 420 p.
24. Jurgen Schwarze. *Droit administratif européen*, vol. I, Office des publications officielles des Communautés Européennes, Bruylant, 1994, 719 p.
25. Dumitru Mazilu. *Echitate și Justiție*, București: Ed. Științifică, 1972, 290 p.
26. Mircea Djuvara. *Teoria generală a dreptului*. București: All, 1995, 516 p.
27. Elena Mihaela Fodor. *Norma juridică – parte integrantă a normelor sociale*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2003, 208 p.
28. Lucreția Dogaru. *Teoria generală a dreptului (curs 4)*. http://studentladrept.blogspot.com/2009/01/lucreia-dogaru-teoria-general-dreptului_5946.html.
29. Gomien Donna. *Introducere în Convenția Europeană pentru Drepturile Omului*. București: All, 1996, 186 p.
30. Henri Brun, Guy Tremblay. *Droit constitutionnel*. Canada, Montréal: Yvon Blais, 1990, 1232 p.
31. Florea Adelina. *Principiul egalității în construcția normativă de drept a răspunderii juridice*. Teza de doctor în drept, specialitatea 551.01. http://www.cnaa.md/files/theses/2013/25321/adelina_florea_thesis.pdf.
32. Rădulescu Crina Ramona.